

Detektorji fotonov

(a)

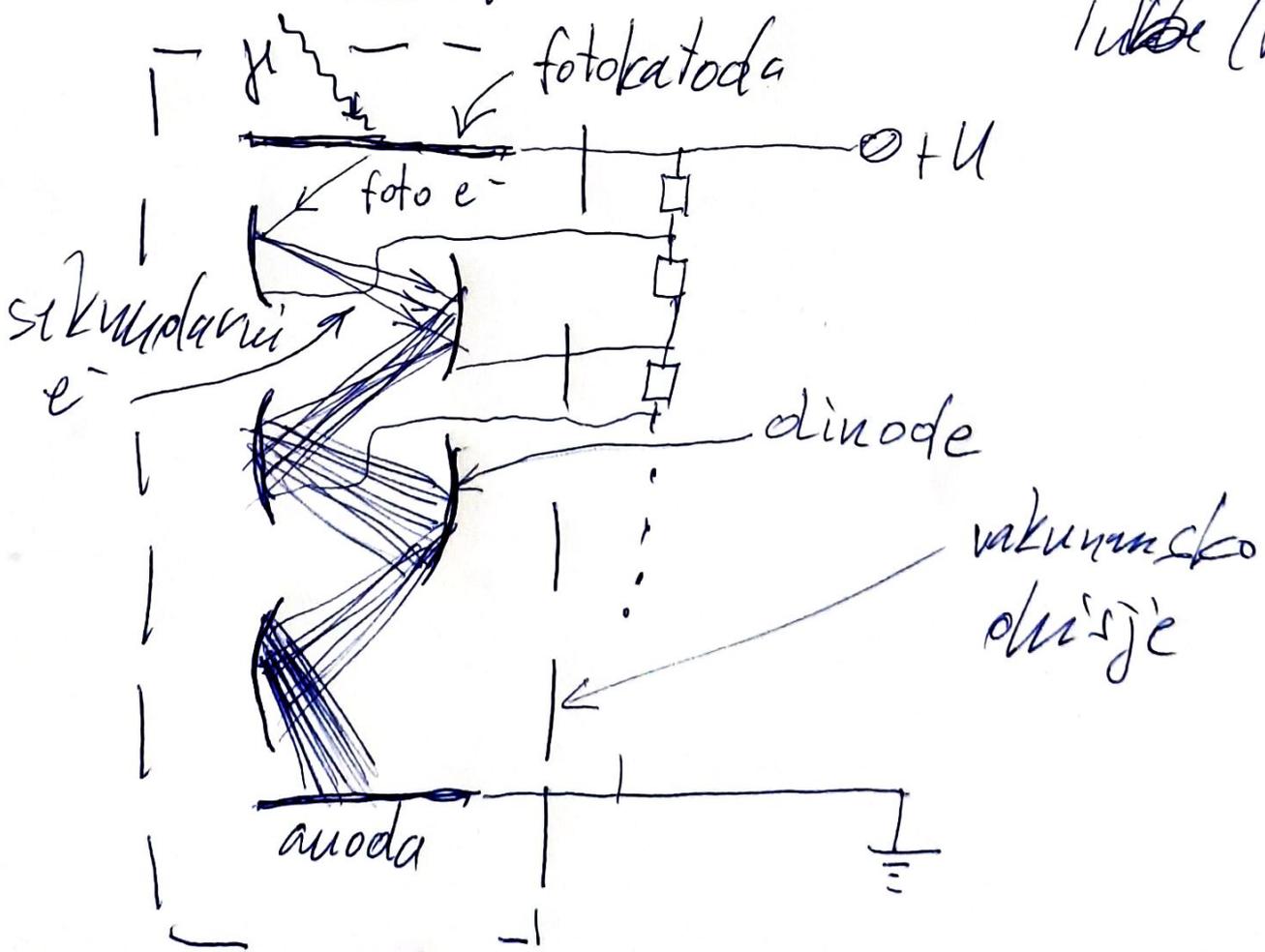
scintilatorji, detektorji Čerenkove svetlobe, detektorji prehodnega sevanja $\rightarrow$ fotoni

$\rightarrow$ detekcija le-teh

Ne detekcija svetlobe nizke intenzitete, pač pa detekcija posameznih fotonov

Fotopomnoževalke

Photo
Multiplier
Tube (PMT)

(b)

- fotoefekt na fotokatodi:

$$T_e = h\nu - A_i$$

↳ iztopno delo

$A_i \sim \sigma$ (eV):

Hg: 4,5 eV   Li: 2,9 eV

Pt: 5,2 eV

- fotokatoda

kravta izkoristek

$$\eta(\lambda) = \frac{\text{št. fotoelektronov}}{\text{št. vpadnih } \gamma (\lambda)}$$

tipično polprevodnik (Sb-antimon)

+ alkaljske kovine ($\eta \sim 10\% - 30\%$,

navadne kovine $\eta \sim 0,1\%$)

η znaten v določenem

intervalu λ !

- diode

različne konfiguracije:

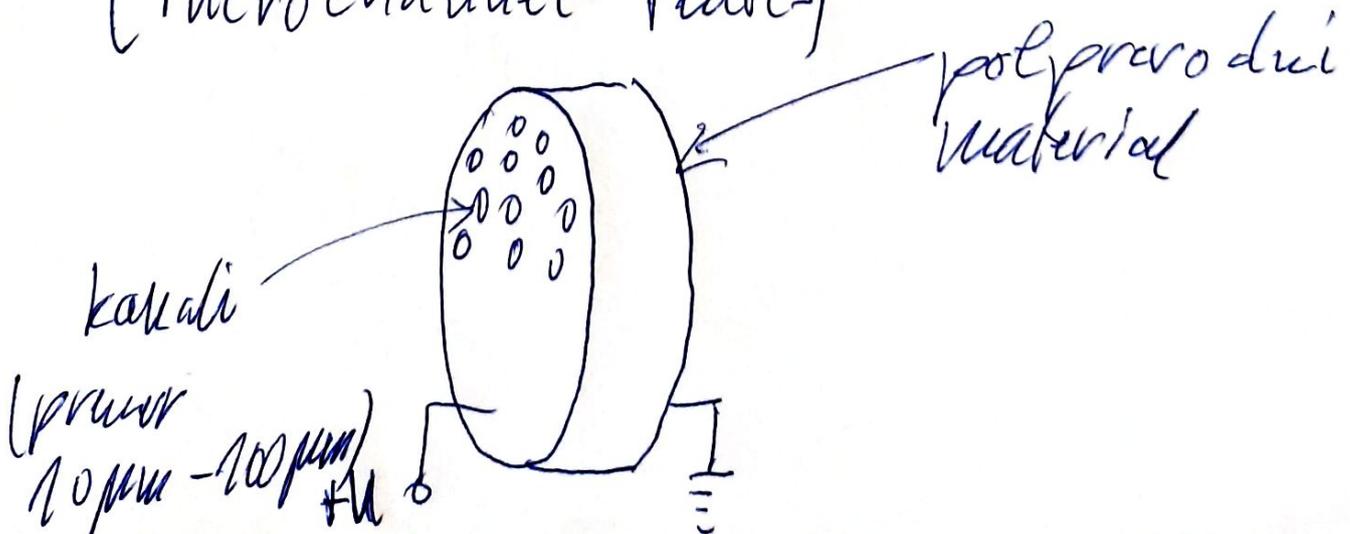
vrstična (zgorajja stica),
ciklična

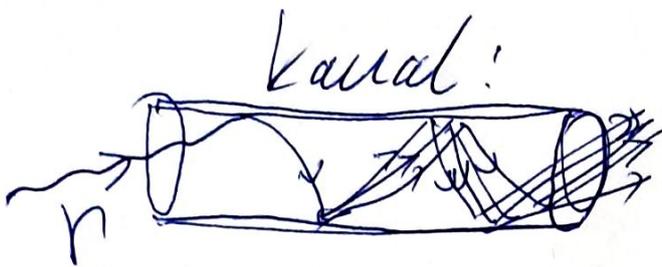
tipično 10-14 pomnoževalnih
stopenj

skupni pomnoževalni faktor $\sim 10^7$

Mikrokanalne plošče

(Microchannel Plates)

(d)

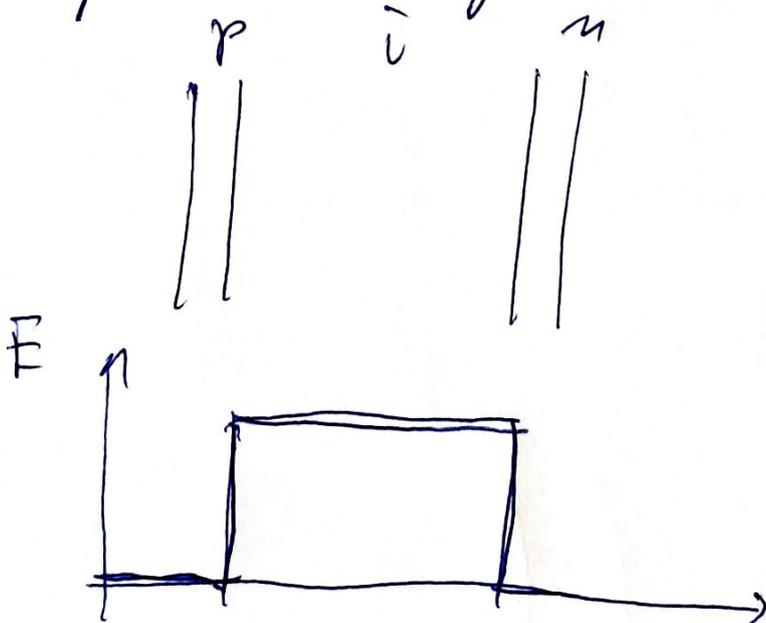
debelje kot kontinuirana dioda; pomnož. faktor $\leq 10^5$

Prostorska občutljivost!

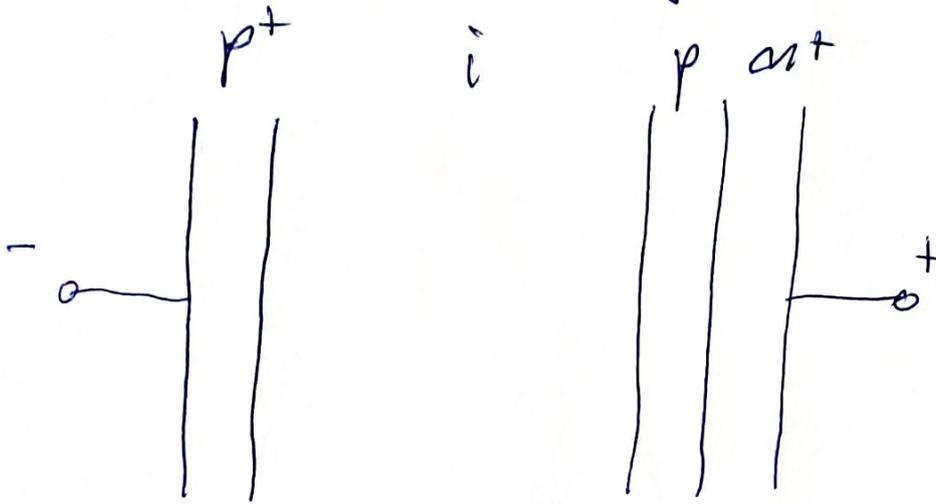
Avalanche Photo Diode (APD)

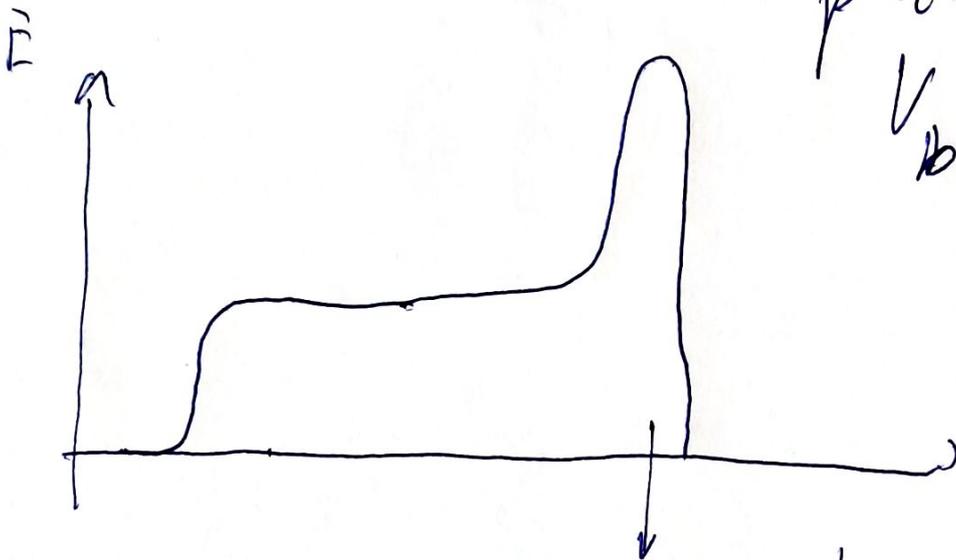
Polprevodniška struktura, podobna p-i-n detektorju:

rekombinacijska struktura: (e)

V_b rekombinacijska
 visja kot pri
 p-i-n detektorjih,
 $V_b \sim 100-200V$

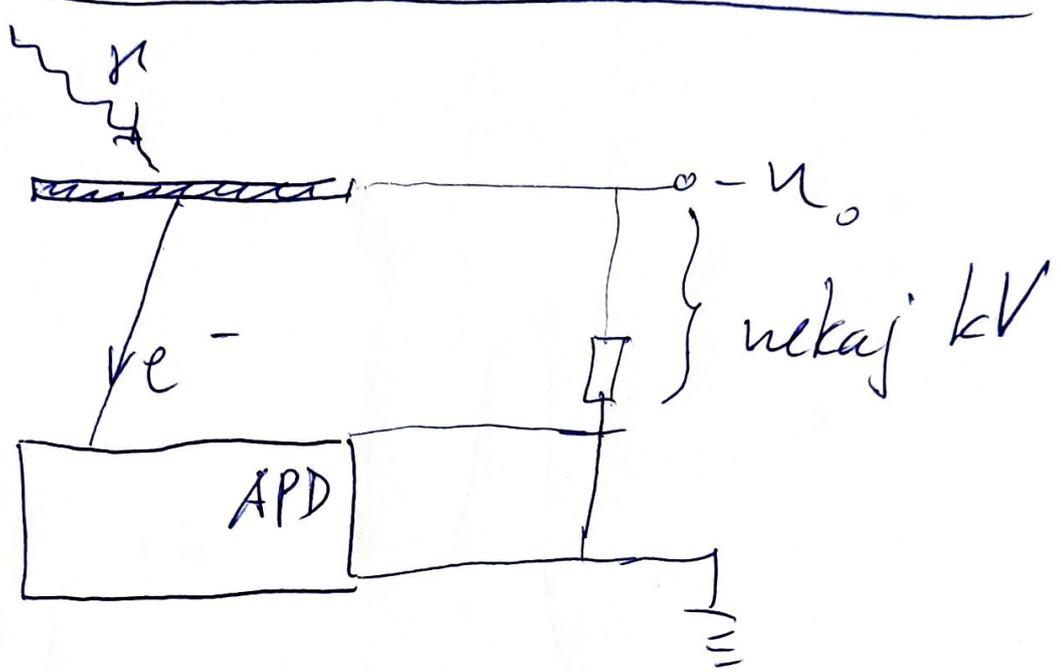

v tem območju je

E dovolj visoka ($E \sim 10^5 V/cm$;
 prebojna jakost n Si $3 \cdot 10^5 V/cm$) za
 pomnoževanje - tvorbo novih parov
 e^- - vrtil.

Pomnož. faktor 10-100.

Hybrid Avalanche Photo-Diode (HAPD)

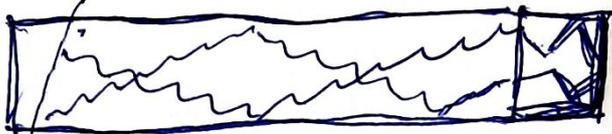
Fotoelektr. pridobi visoko energ.;
 ob vstopu v APD se povečajo
 energ. pač pa veliko št.
 parov e⁻ - vrzel (~10³);
 dodatno pomnoževanje v APD
 → celoten pomnož. faktor
 ≈ 10⁵

HAPO: - možna uporaba v
visokih B

(9)

- dobra časovna resoluc.
↓ kaj? to?

scintilator → fotonski detekt.

vs. fotoni ne proizvedejo
končne signala ~~čep~~ ob
istem trenutku, čeprav so
izsevani istočasno → časovna
resoluc.

Ta časovna razlika α . redukcija
je posledica dveh efektov:

- različna pot ~~pot~~ elektr.
v PMT

(4)

↓
varianca
 T_e

↓
varianca
pot foto e⁻ od
fotokatode do 1. dinoda

"jitter"

dorečeno

$$\sigma_t^2 \sim 0,1 \text{ ns}$$

→ varianca pot fotonov v
scintilatorju (in opt. vodnikih)

$$\sigma_t^2 \sim 0,3 \text{ ns}$$

$$\sigma_t^2 = (\sigma_t^1)^2 + (\sigma_t^2)^2$$

ta σ_t prispeva k σ , ki smo jo omenjali ob konvoluciji ekspon. in Gaussove porazdelitve pri časovnem poteku izsevane svetlobe v scintilatorjih

Ionizirajuće zračenje ✓

naravnim okolišu

razpadi α

- " β

- " γ

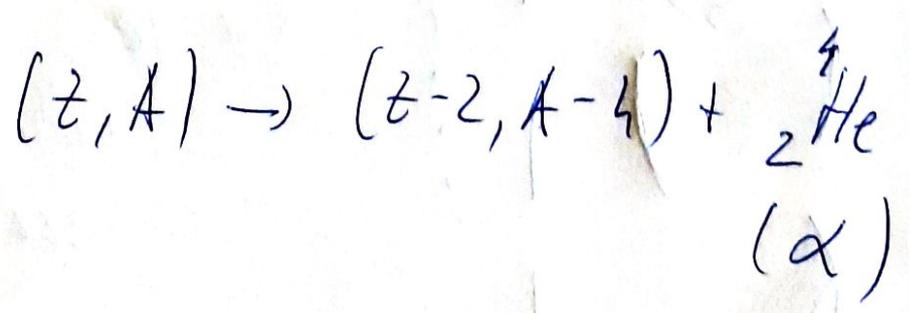
rentgensko zračenje

Kozmički zraci

cepivenje jezder (fisija)

⋮

Razpadi α

vazfadi mozi od $A \geq 150$,
vendar (tunelirane) opatljivi
od $A \geq 200$ (^{207}Pb
 ^{82})

Znani sevalci α :

^{241}Am , ^{210}Po , ^{235}Pu

$T_\alpha \sim$ nekaj MeV

doseg delcev α pri $T_\alpha = 5 \text{ MeV}$

zrak 4 cm

voda 40 μm

Putpad β

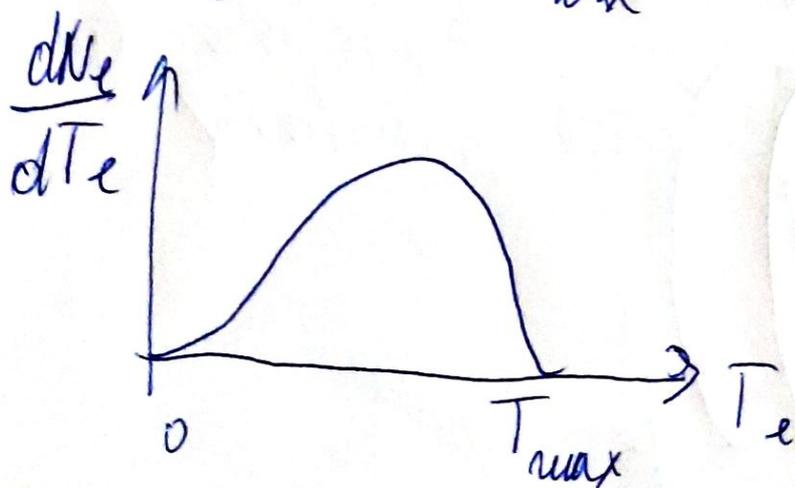
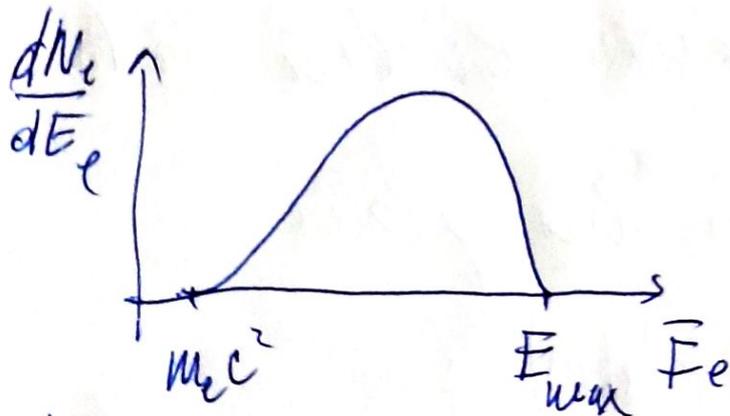
(3)

$$\beta^-: (Z, A) \rightarrow (Z+1, A) + e^- + \bar{\nu}_e$$

$$\beta^+: (Z, A) \rightarrow (Z-1, A) + e^+ + \nu_e$$

$$n \rightarrow p + e^- + \bar{\nu}_e \quad (Z_m = \dots)$$

Tro-deltini putpad $\rightarrow$ ~~zvezna~~ zvezna
porazdelitev T_e

zvani suvalci β :
 ^{90}Sr , ^{14}C , ^{129}I , ^{137}Cs

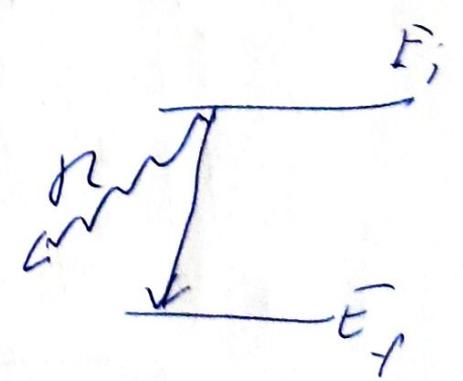
T_{max} : nekaj keV -
- - - - - MeV

Doseg β pri $T_e = 500 \text{ keV}$

zrak 150 cm
voda 2 mm

Razpadi γ

De-ekscitacija
vzbujenih jeder; tipično
sledijo za razpadi α/β

5

izumi suvalci jr

^{201}Pb , ^{123}Cs , ^{123}I

Atenuacijska dolžina jr

$E_{\gamma} = 200 \text{ keV}$

zrak 60 cm

Voda 7 cm

Pb 1 mm